[95 SLOKAS]

രഘുവംശം സർഗഃ 1 കാലിദാസകൃതം

വാഗർഥാവിവ സമ്പൃക്തൗ വാഗർഥപ്രതിപത്തയേ .
ജഗതഃ പിതരൗ വന്ദേ പാർവതീപരമേശ്വരൗ .. 1-1..

ക്വ സൂര്യപ്രഭവോ വംശഃ ക്വ ചാല്പവിഷയാ മതിഃ .
തിതീർഷുർദുസ്തരം മോഹാദുഡുപേനാസ്മി സാഗരം .. 1-2..

മന്ദഃ കവിയശഃ പ്രാർഥീ ഗമിഷ്യാമ്യുപഹാസ്യതാം .
പ്രാംശുലഭ്യേ ഫലേ ലോഭാദുദ്ബാഹുരിവ വാമനഃ .. 1-3..

അഥവാ കൃതവാഗ്ദ്വാരേ വംശേഽസ്മിൻപൂർവസൂരിഭിഃ .
മണൗ വജ്രസമുത്കീർണേ സൂത്രസ്യേവാസ്തി മേ ഗതിഃ .. 1-4..

സോഽഹമാജന്മശുദ്ധാനാമാഫലോദയകർമണാം .
ആസമുദ്രക്ഷിതീശാനാമാനാകരഥവർത്മനാം .. 1-5..

യഥാവിധിഹുതാഗ്നീനാം യഥാകാമാർചിതാർഥിനാം .
യഥാപരാധദണ്ഡാനാം യഥാകാലപ്രബോധിനാം .. 1-6..

ത്യാഗായ സംഭൃതാർഥാനാം സത്യായ മിതഭാഷിണാം .
യശസേ വിജിഗീഷൂണാം പ്രജായൈ ഗൃഹമേധിനാം .. 1-7..

ശൈശവേഽഭ്യസ്തവിദ്യാനാം യൗവനേ വിഷയൈഷിണാം .
വാർദ്ധകേ മുനിവൃത്തീനാം യോഗേനാന്തേ തനുത്യജാം .. 1-8..

രഘൂണാമന്വയം വക്ഷ്യേ തനുവാഗ്വിഭവോഽപി സൻ .
തദ്ഗുണൈഃ കർണമാഗത്യ ചാപലായ പ്രചോദിതഃ .. 1-9..

തം സന്തഃ ശ്രോതുമർഹന്തി സദസദ്വ്യക്തിഹേതവഃ .
ഹേമ്നഃ സംലക്ഷ്യതേ ഹ്യഗ്നൗ വിശുദ്ധിഃ ശ്യാമികാഽപി വാ .. 1-10..

വൈവസ്വതോ മനുർനാമ മാനനീയോ മനീഷിണാം .
ആസീന്മഹീക്ഷിതാമാദ്യഃ പ്രണവശ്ഛന്ദസാമിവ .. 1-11..

തദന്വയേ ശുദ്ധിമതി പ്രസൂതഃ ശുദ്ധിമത്തരഃ .
ദിലീപ ഇതി രാജേന്ദുരിന്ദുഃ ക്ഷീരനിധാവിവ .. 1-12..

വ്യൂഢോരസ്കോ വൃഷസ്കന്ധഃ ശാലപ്രാംശുർമഹാഭുജഃ .
ആത്മകർമക്ഷമം ദേഹം ക്ഷാത്രോ ധർമ ഇവാശ്രിതഃ .. 1-13..

സർവാതിരിക്തസാരേണ സർവതേജോഽഭിഭാവിനാ .
സ്ഥിതഃ സർവോന്നതേനോർവീം ക്രാന്ത്വാ മേരുരിവാത്മനാ .. 1-14..

ആകാരസദൃശപ്രജ്ഞഃ പ്രജ്ഞയാ സദൃശാഗമഃ .
ആഗമൈഃ സദൃശാരംഭ ആരംഭസദൃശോദയഃ .. 1-15..

ഭീമകാന്തൈർനൃപഗുണൈഃ സ ബഭൂവോപജീവിനാം .
അധൃഷ്യശ്ചാഭിഗമ്യശ്ച യാദോരത്നൈരിവാർണവഃ .. 1-16..

രേഖാമാത്രമപി ക്ഷുണ്ണാദാ-മനോർവർത്മനഃ പരം .
ന വ്യതീയുഃ പ്രജാസ്തസ്യ നിയന്തുർനേമിവൃത്തയഃ .. 1-17..

പ്രജാനാമേവ ഭൂത്യർഥം സ താഭ്യോ ബലിമഗ്രഹീത് .
സഹസ്രഗുണമുത്സ്രഷ്ടുമാദത്തേ ഹി രസം രവിഃ .. 1-18..

സേനാ പരിച്ഛദസ്തസ്യ ദ്വയമേവാർഥസാധനം .
ശാസ്ത്രേഷ്വകുണ്ഠിതാ ബുദ്ധിർമൗർവീ ധനുഷി ചാതതാ .. 1-19..

തസ്യ സംവൃതമന്ത്രസ്യ ഗൂഢാകാരേംഗിതസ്യ ച .
ഫലാനുമേയാഃ പ്രാരംഭാഃ സംസ്കാരാഃ പ്രാക്തനാ ഇവ .. 1-20..

ജുഗോപാത്മാനമത്രസ്തഃ ഭേജേ ധർമമനാതുരഃ .
അഗൃധ്നുരാദദേ സോഽർഥമസക്തഃ സുഖമന്വഭൂത് .. 1-21..

ജ്ഞാനേ മൗനം ക്ഷമാ ശക്തൗ ത്യാഗേ ശ്ലാഘാവിപര്യയഃ .
ഗുണാ ഗുണാനുബന്ധിത്വാത്തസ്യ സപ്രസവാ ഇവ .. 1-22..

അനാകൃഷ്ടസ്യ വിഷയൈർവിദ്യാനാം പാരദൃശ്വനഃ .
തസ്യ ധർമരതേരാസീദ്വൃദ്ധത്വം ജരസാ വിനാ .. 1-23..

പ്രജാനാം വിനയാധാനാദ്രക്ഷണാദ്ഭരണാദപി .
സ പിതാ പിതരസ്താസാം കേവലം ജന്മഹേതവഃ .. 1-24..

സ്ഥിത്യൈ ദണ്ഡയതോ ദണ്ഡ്യാൻപരിണേതുഃ പ്രസൂതയേ .
അപ്യർഥകാമൗ തസ്യാസ്താം ധർമ ഏവ മനീഷിണഃ .. 1-25..

ദുദോഹ ഗാം സ യജ്ഞായ സസ്യായ മഘവാ ദിവം .
സമ്പദ്വിനിയമേനോഭൗ ദധതുർഭുവനദ്വയം .. 1-26..

ന കിലാനുനയുസ്തസ്യ രാജാനോ രക്ഷിതുര്യശഃ .
വ്യാവൃത്താ യത്പരസ്വേഭ്യഃ ശ്രുതൗ തസ്കരതാ സ്ഥിതാ .. 1-27..

ദ്വേഷ്യോഽപി സമ്മതഃ ശിഷ്ടസ്തസ്യാർതസ്യ യഥൗഷധം .
ത്യാജ്യോ ദുഷ്ടഃ പ്രിയോഽപ്യാസീദംഗുലീവോരഗക്ഷതാ .. 1-28..

തം വേധാ വിദധേ നൂനം മഹാഭൂതസമാധിനാ .
തഥാ ഹി സർവേ തസ്യാസൻപരാർഥൈകഫലാ ഗുണാഃ .. 1-29..

സ വേലാവപ്രവലയാം പരിഖീകൃതസാഗരാം .
അനന്യശാസനാമുർവീം ശശാസൈകപുരീമിവ .. 1-30..

തസ്യ ദാക്ഷിണ്യരൂഢേന നാമ്നാ മഗധവംശജാ .
പത്നീ സുദക്ഷിണേത്യാസീദധ്വരസ്യേവ ദക്ഷിണാ .. 1-31..

കലത്രവന്തമാത്മാനമവരോധേ മഹത്യപി .
തയാ മേനേ മനസ്വിന്യാ ലക്ഷ്മ്യാ ച വസുധാധിപഃ .. 1-32..

തസ്യാമാത്മാനുരൂപായാമാത്മജന്മസമുത്സുകഃ .
വിലംബിതഫലൈഃ കാലം സ നിനായ മനോരഥൈഃ .. 1-33..

സന്താനാർഥായ വിധയേ സ്വഭുജാദവതാരിതാ .

തേന ധൂർജഗതോ ഗുർവീ സചിവേഷു നിചിക്ഷിപേ .. 1-34..

അഥാഭ്യർച വിധാതാരം പ്രയതൗ പുത്രകാമയാ .
തൗ ദമ്പതീ വസിഷ്ഠസ്യ ഗുരോർജഗ്മതുരാശ്രമം .. 1-35..

സ്നിഗ്ധഗംഭീരനിർഘോഷമേകം സ്യന്ദനമാശ്രിതൗ .
പ്രാവൃഷേണ്യം പയോവാഹം വിദ്യുദൈരാവതാവിവ .. 1-36..

മാ ഭൂദാശ്രമപീഡേതി പരിമേയപുരസ്സരൗ .
അനുഭാവവിശേഷാത്തു സേനാപരിവൃതാവിവ .. 1-37..

സേവ്യമാനൗ സുഖസ്പർശൈഃ ശാലനിര്യാസഗന്ധിഭിഃ .
പുഷ്പരേണൂത്കിരൈർവാതൈരാധൂതവനരാജിഭിഃ .. 1-38..

മനോഭിരാമാഃ ശൃണ്വന്തൗ രഥനേമിസ്വനോന്മുഖൈഃ .
ഷഡ്ജസംവാദിനീഃ കേകാ ദ്വിധാ ഭിന്നാഃ ശിഖണ്ഡിഭിഃ .. 1-39..

പരസ്പരാക്ഷിസാദൃശ്യമദൂരോജ്ഝിതവർത്മസു .
മൃഗദ്വന്ദ്വേഷു പശ്യന്തൗ സ്യന്ദനാബദ്ധദൃഷ്ടിഷു .. 1-40..

ശ്രേണീബന്ധാദ്വിതന്വദ്ഭിരസ്തംഭാം തോരണസ്രജം .
സാരസൈഃ കല്നിർഹ്രാദൈഃ ക്വചിദുന്നമിതാനനൗ .. 1-41..

പവനസ്യാനുകൂലത്വാത്പ്രാർഥനാസിദ്ധിശംസിനഃ .
രജോഭിസ്തുരഗോത്കീർണൈരസ്പൃഷ്ടാലകവേഷ്ടനൗ .. 1-42..

സരസീഷ്വരവിന്ദാനാം വീചിവിക്ഷോഭശീതലം .
ആമോദമുപജിഘ്രന്തൗ സ്വനിഃശ്വാസാനുകാരിണം .. 1-43..

ഗ്രാമേഷ്വാത്മവിസൃഷ്ടേഷു യൂപചിഹ്നേഷു യജ്വനാം .
അമോഘാഃ പ്രതിഗൃഹ്ണന്താവർഘ്യാനുപദമാശിഷഃ .. 1-44..

ഹൈയംഗവീനമാദായ ഘോഷവൃദ്ധാനുപസ്ഥിതാൻ .
നാമധേയാനി പൃച്ഛന്തൗ വന്യാനാം മാർഗശാഖിനാം .. 1-45..

കാപ്യഭിഖ്യാ തയോരാസീദ്വ്രജതോഃ ശുദ്ധവേഷയോഃ .
ഹിമനിർമുക്തയോര്യോഗേ ചിത്രാചന്ദ്രമസോരിവ .. 1-46..

തത്തദ്ഭൂമിപതിഃ പത്ന്യൈ ദർശയൻപ്രിയദർശനഃ .
അപി ലംഘിതമധ്വാനം ബുബുധേ ന ബുധോപമഃ .. 1-47..

സ ദുഷ്പ്രാപയശാഃ പ്രാപദാശ്രമം ശ്രാന്തവാഹനഃ .
സായം സംയമിനസ്തസ്യ മഹർഷേർമഹിഷീസഖഃ .. 1-48..

വനാന്തരാദുപാവൃത്തൈഃ സമിത്കുശഫലാഹരൈഃ .
പൂര്യമാണമദൃശ്യാഗ്നിപ്രത്യുദ്യാതൈസ്തപസ്വിഭിഃ .. 1-49..

ആകീർണമൃഷിപത്നീനാമുടജദ്വാരരോധിഭിഃ .
അപത്യൈരിവ നീവാരഭാഗധേയോചിതൈർമൃഗൈഃ .. 1-50..

സേകാന്തേ മുനികന്യാഭിസ്തത്ക്ഷണോജ്ഝിതവൃക്ഷകം .
വിശ്വാസായ വിഹംഗാനാമാലവാലാംബുപായിനം .. 1-51..

ആതപാത്യയസങ്ക്ഷിപ്തനീവാരാസു നിഷാദിഭിഃ .
മൃഗൈർവർതിതരോമന്ഥമുടജാംഗനഭൂമിഷു .. 1-52..

അഭ്യുത്ഥിതാഗ്നിപിശുനൈരതിഥീനാശ്രമോന്മുഖാൻ .
പുനാനം പവനോദ്ധൂതൈർധൂമൈരാഹുതിഗന്ധിഭിഃ .. 1-53..

അഥ യന്താരമാദിശ്യ ധുര്യാന്വിശ്രാമയേതി സഃ .
താമവാരോഹയത്പത്നീം രഥാദവതതാര ച .. 1-54..

തസ്മൈ സഭ്യാഃ സഭാര്യായ ഗോപ്ത്രേ ഗുപ്തതമേന്ദ്രിയാഃ .
അർഹണാമർഹതേ ചക്രുർമുനയോ നയചക്ഷുഷേ .. 1-55..

വിധേഃ സായന്തനസ്യാന്തേ സ ദദർശ തപോനിധിം .
അന്വാസിതമരുന്ധത്യാ സ്വാഹയേവ ഹവിർഭുജം .. 1-56..

തയോർജഗൃഹതുഃ പാദാന്രാജാ രാജ്ഞീ ച മാഗധീ .
തൗ ഗുരുർഗുരുപത്നീ ച പ്രീത്യാ പ്രതിനനന്ദതുഃ .. 1-57..

തമാതിഥ്യക്രിയാശാന്തരഥക്ഷോഭപരിശ്രമം .
പപ്രച്ഛ കുശലം രാജ്യേ രാജ്യാശ്രമമുനിം മുനിഃ .. 1-58..

അഥാഥർവനിധേസ്തസ്യ വിജിതാരിപുരഃ പുരഃ .
അർഥ്യാമർഥപതിർവാചമാദദേ വദതാം വരഃ .. 1-59..

ഉപപന്നം നനു ശിവം സപ്തസ്വംഗേഷു യസ്യ മേ .
ദൈവീനാം മാനുഷീണാം ച പ്രതികർതാ ത്വമാപദാം .. 1-60..

തവ മന്ത്രകൃതോ മന്ത്രൈർദൂരാത്പ്രശമിതാരിഭിഃ .
പ്രത്യാദിശ്യന്ത ഇവ മേ ദൃഷ്ടലക്ഷ്യഭിദഃ ശരാഃ .. 1-61..

ഹവിരാവർജിതം ഹോതസ്ത്വയാ വിധിവദഗ്നിഷു .
വൃഷ്ടിർഭവതി സസ്യാനാമവഗ്രഹവിശോഷിണാം .. 1-62..

പുരുഷായുഷ്യജീവിന്യോ നിരാതങ്കാ നിരീതയഃ .
യന്മദീയാഃ പ്രജാസ്തസ്യ ഹേതുസ്ത്വദ്ബ്രഹ്മവർചസം .. 1-63..

ത്വയൈവം ചിന്ത്യമാനസ്യ ഗുരുണാ ബ്രഹ്മയോനിനാ .
സാനുബന്ധാഃ കഥം ന സ്യുഃ സമ്പദോ മേ നിരാപദഃ .. 1-64..

കിന്തു വധ്വാം തവൈതസ്യാമദൃഷ്ടസദൃശപ്രജം .
ന മാമവതി സദ്വീപാ രത്നസൂരപി മേദിനീ .. 1-65..

നൂനം മത്തഃ പരം വംശ്യാഃ പിണ്ഡവിച്ഛേദദർശിനഃ .
ന പ്രകാമഭുജഃ ശ്രാദ്ധേ സ്വധാസംഗ്രഹതത്പരാഃ .. 1-66..

മത്പരം ദുർലഭം മത്വാ നൂനമാവർജിതം മയാ .
പയഃ പൂർവൈഃ സ്വനിഃശ്വാസൈഃ കവോഷ്ണമുപഭുജ്യതേ .. 1-67..

സോഽഹമിജ്യാവിശുദ്ധാത്മാ പ്രജാലോപനിമീലിതഃ .
പ്രകാശശ്ചാപ്രകാശശ്ച ലോകാലോക ഇവാചലഃ .. 1-68..

ലോകാന്തരസുഖം പുണ്യം തപോദാനസമുദ്ഭവം .
സന്തതിഃ ശുദ്ധവംശ്യാ ഹി പരത്രേഹ ച ശർമണേ .. 1-69..

തയാ ഹീനം വിധാതർമാം കഥം പശ്യന്ന ദൂയസേ .
സിക്തം സ്വയമിവ സ്നേഹാദ്വന്ധ്യമാശ്രമവൃക്ഷകം .. 1-70..

അസഹ്യപീഡം ഭഗവന്നൃണമന്ത്യമവേഹി മേ .
അരുന്തുദമിവാലാനമനിർവാണസ്യ ദന്തിനഃ .. 1-71..

തസ്മാന്മുച്യേ യഥാ താത സംവിധാതും തഥാർഹസി .
ഇക്ഷ്വാകൂണാം ദുരാപേഽർഥേ ത്വദധീനാ ഹി സിദ്ധയഃ .. 1-72..

ഇതി വിജ്ഞാപിതോ രാജ്ഞാ ധ്യാനസ്തിമിതലോചനഃ .
ക്ഷണമാത്രമൃഷിസ്തസ്ഥൗ സുപ്തമീന ഇവ ഹ്രദഃ .. 1-73..

സോഽപശ്യത്പ്രണിധാനേന സന്തതേഃ സ്തംഭകാരണം .
ഭാവിതാത്മാ ഭുവോ ഭർതുരഥൈനം പ്രത്യബോധയത് .. 1-74..

പുരാ ശക്രമുപസ്ഥായ തവോർവീം പ്രതി യാസ്യതഃ .
ആസീത്കല്പതരുച്ഛായാമാശ്രിതാ സുരഭിഃ പഥി .. 1-75..

ധർമലോപഭയാദ്രാജ്ഞീമൃതുസ്നാതാമനുസ്മരൻ .
പ്രദക്ഷിണക്രിയാർഹായാം തസ്യാം ത്വം സാധു നാചരഃ .. 1-76..

അവജാനാസി മാം യസ്മാദതസ്തേ നാഭവിഷ്യതി .
മത്പ്രസൂതിമനാരാധ്യ പ്രജേതി ത്വാം ശശാപ സാ .. 1-77..

സ ശാപോ ന ത്വയാ രാജന്ന ച സാരഥിനാ ശ്രുതഃ .
നദത്യാകാശഗംഗായാഃ സ്രോതസ്യുദ്ദാമദിഗ്ഗജേ .. 1-78..

ഈപ്സിതം തദവജ്ഞാനാദ്വിദ്ധി സാർഗലമാത്മനഃ .
പ്രതിബധ്നാതി ഹി ശ്രേയഃ പൂജ്യപൂജാവ്യതിക്രമഃ .. 1-79..

ഹവിഷേ ദീർഘസത്രസ്യ സാ ചേദാനീം പ്രചേതസഃ .
ഭുജംഗപിഹിതദ്വാരം പാതാലമധിതിഷ്ഠതി .. 1-80..

സുതാം തദീയാം സുരഭേഃ കൃത്വാ പ്രതിനിധിം ശുചിഃ .
ആരാധയ സപത്നീകഃ പ്രീതാ കാമദുഘാ ഹി സാ .. 1-81..

ഇതി വാദിന ഏവാസ്യ ഹോതുരാഹുതിസാധനം .
അനിന്ദ്യാ നന്ദിനീ നാമ ധേനുരാവവൃതേ വനാത് .. 1-82..

ലലാടോദയമാഭുഗ്നം പല്ലവസ്നിഗ്ധപാടലാ .
ബിഭ്രതീ ശ്വേതരോമാങ്കം സന്ധ്യേവ ശശിനം നവം .. 1-83..

ഭുവം കോഷ്ണേന കുണ്ഡോധ്നീ മേധ്യേനാവഭൃഥാദപി .
പ്രസ്രവേണാഭിവർഷന്തീ വത്സാലോകപ്രവർതിനാ .. 1-84..

രജഃകണൈഃ ഖുരോദ്ധൂതൈഃ സ്പൃശദ്ഭിർഗാത്രമന്തികാത് .
തീർഥാഭിഷേകജാം ശുദ്ധിമാദധാനാ മഹീക്ഷിതഃ .. 1-85..

താം പുണ്യദർശനാം ദൃഷ്ട്വാ നിമിത്തജ്ഞസ്തപോനിധിഃ .

യാജ്യമാശംസിതാവന്ധ്യപ്രാർഥനം പുനരബ്രവീത് .. 1-86..

അദൂരവർതിനീം സിദ്ധിം രാജൻ വിഗണയാത്മനഃ .
ഉപസ്ഥിതേയം കല്യാണീ നാമ്നി കീർതിത ഏവ യത് .. 1-87..

വന്യവൃത്തിരിമാം ശശ്വദാത്മാനുഗമനേന ഗാം .
വിദ്യാമഭ്യസനേനേവ പ്രസാദയിതുമർഹസി .. 1-88..

പ്രസ്ഥിതായാം പ്രതിഷ്ഠേഥാഃ സ്ഥിതായാം സ്ഥിതിമാചരേഃ .
നിഷണ്ണായാം നിഷീദാസ്യാം പീതാംഭസി പിബേരപഃ .. 1-89..

വധൂർഭക്തിമതീ ചൈനാമർചിതാമാ തപോവനാത് .
പ്രയതാ പ്രാതരന്വേതു സായം പ്രത്യുദ്വ്രജേദപി .. 1-90..

ഇത്യാപ്രസാദാദസ്യാസ്ത്വം പരിചര്യാപരോ ഭവ .
അവിഘ്നമസ്തു തേ സ്ഥേയാഃ പിതേവ ധുരി പുത്രിണാം .. 1-91..

തഥേതി പ്രതിജഗ്രാഹ പ്രീതിമാൻസപരിഗ്രഹഃ .
ആദേശം ദേശകാലജ്ഞഃ ശിഷ്യഃ ശാസിതുരാനതഃ .. 1-92..

അഥ പ്രദോഷേ ദോഷജ്ഞഃ സംവേശായ വിശാമ്പതിം .
സൂനുഃ സൂനൃതവാക്സ്രഷ്ടുർവിസസർജോർജിതശ്രിയം .. 1-93..

സത്യാമപി തപഃസിദ്ധൗ നിയമാപേക്ഷയാ മുനിഃ .
കല്പവിത്കല്പയാമാസ വന്യാമേവാസ്യ സംവിധാം .. 1-94..

നിർദിഷ്ടാം കുലപതിനാ സ പർണശാലാ-
മധ്യാസ്യ പ്രയതപരിഗ്രഹദ്വിതീയഃ .
തച്ഛിഷ്യാധ്യനനിവേദിതാവസാനാം
സംവിഷ്ടഃ കുശശയനേ നിശാം നിനായ .. 1-95..

.. ഇതി ശ്രീമത്കാലിദാസകൃതേ രഘുവംശേ മഹാകാവ്യേ പ്രഥമഃ സർഗഃ ..

ഓം · P. R. IYER 6.11.2024

Encoding by Arvind Kolhatkar and Mrs. and Mr. Desriraju H. Rao.
Proofread and corrected by Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com
and Avinash Sathaye

% Text title   : Raghuvansha sarga 1
% File name   : raghuvansha1.itx
% itxtitle   : raghuva.nshaM sargaH 01 (kAlidAsakRitam)
% engtitle   : Raghuvansha by Kalidas Chapter 1
% Category   : major_works, kAlidAsa
% Location   : doc_z_misc_major_works
% Sublocation   : major_works
% Texttype   : pramukha
% Author   : Kavi Kalidas
% Language   : Sanskrit
% Subject   : philosophy/hinduism/religion
% Transliterated by   : Mrs. D. H. Rao
% Proofread by   : Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com
% Indexextra   : (audio of all sarga-s)
% Latest update   : January 21, 2005
% Send corrections to   : sanskrit at cheerful dot c om
% Site access   : https://sanskritdocuments.org